

De leegte voelbaar gemaakt

Draadsculptuur Fred Sandback voor het Gemeentemuseum Den Haag

Het Gemeentemuseum Den Haag kocht met een belangrijke financiële bijdrage van de Vereniging Rembrandt de draadsculptuur *Untitled* uit 1969 van de Amerikaanse kunstenaar Fred Sandback (1943-2003). De sculptuur bestaat uit zwarte draden die in drie frames de ruimte doorsnijden. Maar wat kocht het museum eigenlijk? Een bol garen?

In 1968 organiseerde conservator Enno Develing in het Gemeentemuseum Den Haag de eerste museale tentoonstelling over minimal art in Europa. Amerikaanse kunstenaars als Carl Andre, Sol LeWitt en Robert Morris presenteerden er grote sculpturen die niet door de kunstenaars zelf waren gemaakt, maar door de timmerman van het museum. Het idee dat aan het kunstwerk ten grondslag lag was het belangrijkste. De uitvoering kon door iemand anders worden gedaan. Dit was een radicale breuk met het verleden en een regelrechte aanval op het eeuwenoude principe van de kunstenaar als persoonlijk genie. Op de tentoonstelling in Den Haag werd een koele, zakelijke kunst getoond die los stond van iedere verwijzing of symbolische betekenis.

Vanaf het begin was de term 'minimal art' omstreken. Diverse kunstenaars uitten bezwaar tegen de aanduiding omdat zij die te beperkt vonden voor het werk dat zij maakten. Hoewel het begrip niet de volledige lading dekte, gaf het wel blijk van een gezamenlijk streven om door reductie tot de essentie te komen. Vanuit die basis ontwikkelden zij een nieuwe kunst waarmee zij latere generaties kunstenaars inspireerden. Door de mogelijkheid om het idee en de uitvoering van elkaar te scheiden, vormde de minimal art een van de belangrijkste wortels van de conceptuele kunst.

BEWUSTWORDING VAN DE RUIMTE

De Amerikaanse kunstenaar Fred Sandback behoorde tot de eerste generatie kunstenaars die met de nieuwe verworvenheden van de minimal art een geheel eigen idioom aan de Amerikaanse sculptuur wist toe te voegen. Met simpele draden maakte hij op een sublieme wijze de ruimte en de architectuur onderdeel van het kunstwerk. Het idee en de ervaring van de bezoeker vormen daarbij de kern. Als geen ander weet Sandback de leegte voelbaar te maken. De kracht van het werk zit in de bewustwording van de ruimte waarin het werk zich bevindt en de herinnering na afloop. Juist omdat de werken ook de leegte omvatten blijft deze herinnering sterk nawerken.

Net als bij de conceptuele kunst is het idee en de uitvoering bij de installaties van Sandback gescheiden. Als een van de draden in de toekomst zou breken, is deze gemakkelijk te vervangen door een nieuwe. Feitelijk is de aankoop van het werk dan ook de aankoop van het idee van de kunstenaar, het ontwerp, de bollen acryl garen, de authenticiteitsverklaring en het recht om de sculptuur volgens de instructies van de kunstenaar op slechts één plaats tegelijk te kunnen installeren. Hiermee verschilt hij niet van bijvoorbeeld de wandschilderingen van Sol LeWitt die op prominente wijze permanent te zien zijn in het hart van het Gemeentemuseum Den Haag. Ook deze zijn niet door de kunstenaar zelf geïnstalleerd, maar door een van zijn assistenten, op basis van zijn ontwerp en instructies.

Waar de kunst van Fred Sandback in Amerikaanse musea ruim vertegenwoordigd is, zijn er in Europese musea maar weinig werken van hem te zien. En dat terwijl zijn draadsculpturen bij uitstek de intentie van de minimal art weerspiegelen, namelijk om door plaatsing van een sculptuur een relatie met de ruimte aan te gaan en de bezoeker bewust die ruimte te laten ondergaan. Sandback nam deel aan de beroemde tentoonstelling *Sonsbeek buiten de perken* uit 1971, waarin de nieuwste ontwikkelingen binnen de beeldhouwkunst werden getoond. In museale collecties in Nederland bevonden zich echter enkel werken op papier. Fred Sandbacks *Untitled (no. 48, Three Leaning Planes, from 133 Proposals for the Heiner Friedrich Gallery)* uit 1969 is zijn eerste

draadsculptuur in een openbare Nederlandse verzameling. Het is een fantastische aanvulling op de reeds bestaande collectie minimal art die het museum koestert, met werken van Amerikaanse kunstenaars als Carl Andre, Donald Judd en Sol LeWitt. De draadsculptuur van Sandback toont aan dat de minimal art zoals die in 1968 in Den Haag werd getoond slechts een vertrekpunt was om, vanuit de kern, een nieuwe kunst te ontwikkelen die veel verder gaat dan het stereotiepe beeld van een rigide, geometrisch abstracte kunst*

Wall drawing
nr. 117
Sol LeWitt
2002. Acrylverf
op wand
GEMEENTEMUSEUM
DEN HAAG

Doede Hardeman
Conservator moderne kunst

Untitled (no. 48, Three Leaning Planes, from 133 Proposals for the Heiner Friedrich Gallery)

Fred Sandback (New York 1943-2003 New York)
1969. Zwart acryl garen, formaat aan te passen aan de ruimte
Bijdrage: € 100.000
GEMEENTEMUSEUM DEN HAAG

De draadsculptuur *Untitled* van Fred Sandback is aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt en het Mondriaan Fonds.